

BUGÜNKÜ İNGİLİZ ROMANI

B. E. C. DAVIS

İngiliz Dil ve Edebiyatı Profesörü

Bugünkü romanların ortalama ömrü, yıl ile değil hafta veya ayla ölçülmelidir. Yaşayan romancıların ilk eserleri unutulmuştur bile. Bu romanların yazarları geçmiş nesillere ait birer ad haline gelmektedir. Galsworthy, Wells, Bennett ve bu yüzyılın ilk çeyreğine ait diğer başlıca yazarlar, hâlâ okunuyorlarsa da, artık eski kafalı sayılıyorlar. Çünkü bugünün romanı esas olarak güne ait bir şeydir; okunur ve hemen, nerdeyse kitapçılara veya dolaşan kütüphanelere geçer geçmez, unutulur. Öyle çok roman yazılmaktadır ki bunlardan pek azı klâsik hale geleceğe benziyor ve romancının gördüğü rağbet de çok defa birkaç yılı geçmiyor. Şu halde, ömürlü olma fırsatları böyle güvenilirmez haldeyken, şu veya bu roman veya romancının yaşayabileceğini söylemek mümkün değildir. Bu makalede adı geçen romancılar, eserleri diğerlerinin eserlerinden daha iyi olduğu için değil, fakat bunlar, bence, hiç değilse yakın geleceğe kalacaklarını umduğumuz belirli roman çeşitlerini temsil ettikleri için seçilmişlerdir.

Geleceğe ve eskiye en çok bağlı olan romancılar arasında başta gelen, her çeşit üzerinde kalem oynatmış olan Yorkshife'lı J. B. Priestley'dir. Başarısı, bilhassa iyi hikâye söylemekteki kudretinde ve bol mizah ve kötülükten uzak bir hiciv kullanarak karakter çizmesindedir. Priestley edebî hayatına bir tenkitçi olarak başladı ve ilk denemelerinden bazılarını İngiliz yazarları ve romancılarına ayırdı. Belki de romancılıkta usta olan bu yazarları incelemesi ona sanatı için gerekli şeyler öğretmiştir. Çünkü romanlarında Fielding, Smolett ve Dinckes'in metod ve tekniğini gördüğümüzü söyleyebiliriz. Yani romanları sürekli bir hareketten ziyade birbiri arkasına gelen tesirli epizotlara giren gerçek karakterler üzerinde objektif sergüzeşt hikâyeleridir. İlk ve en çok bilinen romanı *The Good Companions: İyi Dostlar*, buna örnektir. Kitabın ilk kısmında birbirine zıd karakterlerden ibaret bir grupta karşılaşırız; bunlar arasında özel bir geliri olan sorumsuz bir genç kadın, bir öğretmen, ve aşağı tabakadan bir Yorkshire'lı da vardır. Hepsi de türlü sebeplerle içinde buldukları duruma karşı hoşnutsuzluk duymakta ve daha heyecanlı bir hayat aramaktadır. Bunlar kazara bir araya gelirler ve gezginci bir tiyatro kumpanyası kurmaya karar verirler. Tiyatrocu olarak başlarından geçenler romanın esas kısmını teşkil eder. Karakterlerin çizilişinde mizah kullanılmıştır, bunlar canlandırdıkları tiplerin gerçek örnekleridirler. Fakat hikâye lüzumsuz yere uzatılmıştır ve ilgimiz, bilhassa his meseleleri üstün gelmeye başladıkça,

dağılmaya yüz tutar. Fırsat ve tesadüflere imkân sınırları dışında yer vermek her hikayecinin imtiyazıdır; Priestleyde bundan gerek *The Good Companions*'da gerekse diğer romanlarında faydalanmıştır. *Wonder Hero: Şaşılacak Kahraman*, yayın ajanlarının reklâm için faydalandığı ve hayatları bir sürü inanılmıyacak olaylarla dolu Yorkshire'lı bir delikanlı ile bir genç kızın hikâyesidir. *The Doomsday Men: Kıyamet Günü İnsanları*, dünyayı havaya uçurmak gibi hayalî bir iş için andıçmış olan ve tıpkı *The Good Companions*'da olduğu gibi beklenmedik şekilde ve rastgele bir araya gelmiş bir gurupun zekâ ve girişkenliğiyle emekleri boşa giden üç sergüzeştçi kardeşin ateşli, heyecan veren hikâyesidir. Fakat eserlerinde ilgi uyandırmak için tesadüf ve imkânsızlıklara bu kadar çok yer vermesine ve bol mizah ve komedi unsuru kullanmasına rağmen, Priestley aynı zamanda insan hayatının ve bugünkü toplumun ağır başlı bir tenkitçisidir. Bu iki motifin-vakada görülen tesadüfler ve karakterler yoluyla yapılan hiciv-nasıl karıştırıldığını *They Walk in the City: Şehirde yürüyorlar* eseri üzerinde kendisinin yürüttüğü mütalâa açıkça belirtiyor:

"İlk amacım, bana cazip gelen bu pek de değersiz olmiyan bir fikir için en iyi zemini, en uygun hareket plânını bulmaktı. Bu, istismar edilmiş, çaresiz vaziyette kimseler sınıfının tipik örneği olan iki saf genci almak, onları bir araya getirmek, ayırmak, en eski ve en basit aşk hikâyeleri içinde tekrar birleştirmek, fakat küçük romanslarını sosyal tenkidin kuvvetli çerçevesi içine sokmaktı. Bu iki genç sağlamca yaratılmış karakterler olmaktan ziyade sembolik şekiller olacak, onların başına gelen şeylerin çoğu da temsil ettikleri geniş sınıfın sembolik güçlükleri ve tehlikeleri olacaktı. ,,

Birkaç yıldanberidir Priestley artık piyes yazmak için romandan vaz geçmiş bulunuyor. Bunu, bir yandan piyes yazmak her zaman başlıca tutkusu olduğu için, bir yandan da dram yazarı olarak daha ciddiye alınacağını umduğu içi yapmıştır. Bununla beraber piyeslerinin *İyi Dostlar* kadar veya buna benzeyen ilk romanlarından biri olan ve Londra'da orta sınıfı anlatan *Angel Pavement: Melek Kaldırımı* kadar rağbet göreceği şüphelidir.

Önceleri başlıca vasfı mizahçılık olan Priestley gittikçe ciddileşmiştir. Compton Mackenzie için de, hiç değilse roman bakımından, bunun tersi söylenebilir. Mackenzie, yaşayan yazarların en çok okunanı ve en çeşitli yazarıdır, fakat bilgisi ve geniş kültür hazinesi, her zaman için insanların faydasına kullanıldığından, sıkıcı değildir ve ağır gelmez. *The Sinister Street: Meşum Sokak* ve *Guy ve Pauline* dahil, geçen harp sıralarında basılmış romanları Oxford'da İngiliz gençliğinin mübalâğalı fakat canlı bir resmini çizer; şimdi unutulmuş olmalarına rağmen bu kitaplar çıktıkları zaman çok rağbet görmüşler ve üniversite hayatı etrafında roman yazan birçok genç yazarlara örnek olmuşlardır. Fakat Mackenzie bu çeşit romanı çabuk bırakarak çok daha hafif, kolay bir çeşide geçti; böylelikle karika-

tür, fars ve istihzada kudretini ortaya koydu. *Poor Relations: Fakir Akraba* ve bunun zeyli *Rich Relations: Zengin Akraba* bir İngiliz ailesinin günlük ev hayatında geçen olayları ve gülünç tarafları gösteren ve bir karikatürden başka bir şey olmayan romanlardır. *Vestal Fires: Vesta Ateşi* romancı Norman Douglas'ın ortaya koyduğu geleneğe göre yazılmıştır ve bir italyan adasında lüks ve tenbellik içinde yaşayan kozmopolit ekzantriklerle züppe amatörlerin hayatını anlatır. Bu, ve nasıl bir eser olduğu adından anlaşılacak olan *Extraordinary Women: Acaip Kadınlar*, çok eğlenceli olmaları ve sanatlı hicivlefiyle yeni romanlar arasında eşleri zor bulunan eserlerdir; Compton Mackenzie'nin kendisi bile, muhakkak başka hiçbir eserinde böyle sürekli neşe ve komedi akışını elde edememiştir. Son zamanlarda yazdığı ve bürokrasi usullerini gülünçlü şekilde açığa vuran *The Red Tapworm : Dosya Kurdu* eseri ve, şimdiki harpte İskoçya'nın batı kıyıları açıklarında iki küçük adada yurt müdafaasında gösterilen birbirine rakip gayretleri anlatan *Keep The Home Guard Turning: Yurt Muhafızlarının Talimi Durmasında* hicvini memurlarına yöneltmiştir. Bir zaman İngiliz Kanalında Sark adasında, sonra da İskoçya'nın batısında Hebrides adalarından biri olan Barra'da yaşadığından Mackenzie adaları çok sever. Daha genç nesilden bir romancı olan Eric Linklater'ın yeni çıkan hal tercümesinde iş başında Mackenzie'nin canlı bir tasviri vardır :

"O gündüzün uyur, çünkü güneş varken uyanık bulunmak, onun için bahçe işleriyle yahut hayvanlarla uğraşmak ve çalışmamak için dayanılmaz bir tahrik karşısında bulunmak demektir. Oldukça lüks şartlar içinde bir softa inadiyle çalışır. Küçük fakat yıldızlı kâğıtla kaplı bir odanın bir köşesinde minderlerle beslenmiş yüksek arkalı bir iskemlede, abajurlu bir lâmbanın altında sabaha kadar oturur, kolayca ulaşabileceği yerde işine yarıyacak yüz kadar kitap vardır; bu odaya açılan kapısı ardına kadar açık duran iç odada ise kâtiplerinden biri iki kocaman gramofona durmadan plâk yetiştirir. Bu işe, aynı gece içinde hepsini çalmak üzere, Brahms'ın senfonileriyle başlar, Beethoven quartet'lerinden Mozart'ın bir concerto'suna geçer, şafaktan önce bir saat kadar da Sibelius çalarak bitirir.,.

Son yüz yıl içinde İngiliz sanayi şehirlerindeki sınaî şartlar ve insan hayatına olan tesirleri romancılara tükenmez bir malzeme kaynağı olmuştur. Victoria devrinin ilk günlerinde Kingsley, Disraeli ve Dickens'in temelini attığı geleneği sonradan, "beş şehir,, ve Midland çömlekçilik bölgesi üzerinde yazdığı hikâyelerle Arnold Bennett ve bugünün bir çok yazarları devam ettirdiler. Bu çerçeve içindeki yeni romanların en dikkate değer olanları Winifred Holtby'nin *South Riding : Güneye Doğru*, Walter Greenwood'un *Love On The Dole: Hisseli Aşk* ve A. E. Cronin'in *The Stars Look Down: Yıldızlar Aşağı Bakıyor* eserleridir. Olgunluk çağına henüz erişmeden ölen değerli bir yazarın eseri olan *South Riding* güney Yorkshire'da bir sanayi şehrin-

deki hayatı esaslı şekilde anlatır. Eserde ilgi, kendine hâkim bir öğretmen bayan ile bu öğretmenin, şehir memurlarının ufak tefek şeylere karşı gösterdikleri kıskançlıklara ve şahsî menfaatlere dayanmaktaki başarısı üzerinde toplanır. *Love On The Dole* ve *The Stars Look Down* daha dar bir çevreyi kaplıyan romanlardır. Bunların her biri, içinde yaşadığımız ve her tarafı saran işsizlik kâbusunun, insanların her türlü menfaat ve ilişkilerini bir gölge gibi bastırdığı bu toplumdaki sosyal şartlara karşı mücadelenin acıklı hikâyesidir. *The Stars Look Dow'm* yazarı Gronin meslek hayatına doktorlukla başladı. Sonra doktorluğu bırakıp edebiyata döndü ve kısa zamanda sevilen bir romancı oldu. İlk romanı *Hatters Castle : Şapkacının Şatosu* Glasgow'lu bir tüccarın çok heyecanlı ve meraklı hikâyesidir. Bu tüccar, zihnini iyice oynatmıştır, çünkü soy bir aileden geldiğini sanmakta ve kendisini, kaderin nasip ettiğinden daha yüksek bir mevkie lâyük görmektedir. Bu eserde delice gururu yüzünden insanlıktan çıkmış anormal bir tip üzerindeki karakter tahlili ve bu gururun sebep olduğu acıklı olaylar, fazla mübalağalandırılmış olmasına rağmen, kuvvetli bir kalemle gelişmekte ve okuyucuyu ilgilendirmektedir. Fakat Cronin'in en başarılı romanı *The Citadel: Şahika'dır*. Romancı burada, Galler 'de küçük bir kasabada şahsî menfaatlere karşı boş yere yaptığı uzun mücadeleden sonra, şansını Londra'da denemeye giden, burada da doktorluk mesleğindeki yüksek yıldızların tüccar zihniyeti ve haince mukabeleleriyle karşılaşarak bozulup mahvolan genç bir doktorun hikâyesini anlatır. Bu roman tahmin edileceği gibi epiyce heyecan uyandırdı, bilhassa, pek haklı olarak temsil ettiğini kabul edemeyeceğimiz, doktorlar muhitinde. Fakat mübalağa bir hicivcinin imtiyazıdır, Cronin ise her romanında bu imtiyazdan bol bol faydalanır. Birinci sınıf bir romancı değilse de Cronin "çok satılan,, bir romancıdır ve başarısını iyi hikâyeci olmaksızın kudretiyle beraber cesur ve kuvvetli hatlarla karakter-tipler yaratmakta gösterdiği ustalığa borçludur. Hikâye imkânsız, karakterler mübalağalı olabilir, fakat buna rağmen okuyucu romanlarından birini bir kere açtı mı sonunu bulmadan kapatamaz.

Şimdiye kadar üzerinde durduğum yazarlar, geleneğe bağlı yazarlar olarak sınıflandırılabilir. Metot ve tekniklerinde yeni ve orijinal bir şey yoktur, çizdikleri hayat ve karakterler, modern bir çevre içinde gösterilmiş olmalarına rağmen, modern bir görüş veya düşünüşü temsil etmek üzere ortaya konmuş değillerdir. Geçen harbin mirası olarak ortaya çıkan genel ümitzistik, "bu dünya felâketi içinde kaybolan şeylerin yerine konacak yeni kıymetler bulunamayınca, bir inkisara yol açtı. Aynı zamanda ruhbilime ve bilhassa psycho-analyse'e gösterilen fazla ilgi, insanların karakter ve hareketleri üzerinde, şiir ve nesirde Fransız sembolistleri zamanındanberi zaten gelişmekte olan, daha yeni ve subjektif çalışmalarda ilerlenmesi demektir. Bu tesirler tabii olarak İngiliz romanında kendini göstermiştir.

Harp sonrası düşünüşünün başlıca temsilcisi Mr. Aldous Huxley'dir. Çok yüksek bir zihnî kudreti, derin hassasiyeti olan bir yazar, birinci sınıf bir edebiyatçıdır. İlk eserlerinde, *Crome Yellow* ve *Antik Hay'de* Huxley tam mânasiyle yıkıcı bir hicivcidir. Dünyayı eğlendirmektense üzme ister. Değişinde o büyük İngiliz hicivcisi Jonathan Swift'in deyişini hatırlatacak şekilde yakıcılık ve bir *saeva indignatio*' vardır. Yalnız onda Swift'in yapıcı idealismi yoktur. Fakat sonraları yer yer komedi ile hicvini hafifletmeye doğru bir eğilim gösterdi ve okuyucularını zeki nüktelerle canlılık kattığı kuvvetli tavır ve hareket tasvirleriyle eğlendirdi. Romanlarının en iyisi -eserlerinin en iyisi demiyebiliriz-. *Those Barren Leaves: O Kısır Yapraklar'dir*. Burada, kitabın başlığında sembolik şekilde adlandırdığı tenbel zenginlerin gagesiz ve insanı tatmin etmiyen hayatını anlatır. Hayatının bu safhasında Huxley'in anlattığı insan karakter ve hareketleri mütecanis ve ahenkli bir birlik haline konamaz, daha ziyade ne olacağı belli olmıyan ve görünüşte birbiriyle uyuşması imkânsız olan bir hisler, heyecanlar, içgüdüleri ve fiziki tepkilerden ibaret belirsiz bir halita olarak kabul edilebilir. Bilhassa denemelerinin bir çoğunda beliren bu hayat görüşü, *Point Counter-Point* adlı eserindeki diğer ilgileri gölgede bırakır. Bu eser kendi kendini açıklıyan sembolik adlı başka bir romandır ve insanların tavır ve hareketlerinin tesadüfi, şuursuz ve binaenaleyh izah edilemez olduğunu gösterir. Bu da tabii olarak *Point Counter-Point*'in şekilsiz, birbiriyle ilişiği olmıyan epizotlardan ibaret yama yama bir edebiyat eseri olması demektir. Aynı tenkit daha sonra yazdığı ve daha ciddi bir eser olan *Eyeless in Gaza: Gaza'daki Kör* için de yapılabilir. Fakat burada şekilsizliğin bir yandan ahlâk dersi vermekte ileri gitmesinden bir yandan da otuz yıllık devre içinde, zamanın ileri geri doğru durmadan değişmesinden olduğu söylenebilir. Huxley'in zamanın toplumuna karşı duyduğu derin nefret, *Brave New World: Cesar Yeni Dünya* 'da ifade bulur. Bu eser, makineleşme yüzünden, insanlık hislerinin ve tabii içgüdülerin iyice dumura uğradığı hayalî bir geleceği hicvetmektedir. Bu nefret duygusu onu daha iyi bir çare aramaya sevkeder ve bunu bu dünyaya ait hiç bir şeye "bağlanmamak,, prensipinde veya dünyadaki sirayetlere karşı kendi kendini terbiye ile kazanılacak bir muafiyette bulur. Onun doğuştan materyalist iken sonradan yarı mistik olduğunu gösteren bu ideal, *Ends and Means: Gaye ve Vasıtalar* eserinde bir dereceye kadar anlatılmış ve bu Huxley'in daha sonraki eserlerine de tesir etmiştir.

Ancak uzun araştırma ve mücadeleden sonra Huxley'in kabul ettiği bu hiç bir şeye 'bağlanmamak' fikri bambaşka bir romancı olan Charles Morgan'a her zaman için kılavuzluk eden bir prensip olmuştur. Çeşitli çağlara ait çeşitli tiplerde neo-platonik yazarların tesirinde kal-

miş olan Morgan ideal hayat hakkındaki anlayışını manevî bir kuvvete inanç temeli üzerine kurar. Bu inanç, gelişmesine yer verildiği takdirde ferdin, tesadüf ve şartların üstüne yükselmesini ve böylelikle tek maksat ve bölünmez bir gaye güderek kendi kaderini çizmesini mümkün kılar. Bu gibi kaynak ve fikirler üzerine kurulmuş romanlar pek tabii olarak iç hayata dönmüş romanlardır ve vakalar bu iç hayatı aksettirmek veya buna çerçeve teşkil etmek işini görürler. İlk eseri *Portrait in a Mirror: Aynadaki Resim*, bu yeni çeşit roman nevinde bir denemedir. İyi düşünülmüş, güzel işlenmiş bir romandır ama canlılık yoktur. Morgan'ın tam kuvveti ikinci romanı *The Fountain: Pınar'da* kendini gösterir. Bu roman modern romancılığın en güzel eserleri arasına konabilir. Hikâye geçen harbin sonunda Holanda'da enterne edilmiş bir İngiliz deniz subayının eski öğrencisiyle karşılaşmasını, ona âşık olmasını ve kadının, aldığı yaralardan yavaş yavaş ölmekte olan kocası Alman subayının İngiliz subayı lehine gösterdiği feragati anlatır. Fakat hiçbir kısaltma vaka, karakterler, romantik unsurlar ve felsefi fikirlerin bu kadar ustaca ve ahenkli şekilde birbiri içine girdiği bir romanın hakkını veremez. *The Fountain* roman perdesi altında sadece mistik yazarlardan alınan fikirlerin bir koleksiyonu değildir. Gayet güzel pılanlanmış ve söylenmiş birinci sınıf bir hikâyedir; her netadar, Morgan'ın bütün romanlarında olduğu gibi, kendi felsefi düşüncelerini ilgilendiren yerlerde karakterlerin iç hayatına çok yer verilmişse de bu, hikâyeye karşı duyulan ilgiyi zayıflatmaz, tersine, artırır. Morgan'ın bundan sonraki eseri, *Sparkenbroke* hakkında aynı şeyi düşünemiyorum. Burada çok iyi işlenmiş nesir örnekleri bulunmasına rağmen, bence, Morgan bu eserde başarısızlık göstermiştir. Memleket dışında şehvetli bir adam olan, memleketinde de vaktini metresiyle platonik konuşmalar yapmak veya bahçedeki lâhdin kubbesi altında soliloklarda bulunmakla geçiren, çifte hayatlı, bir kahramanı okuyucunun kabul etmesini veya ona sempati göstermesini istemek bir az fazla olur. Burada yazarın nazariyeleri, sanatı zararına üstün gelmiştir. En son romanı *The Empty Room : Boş Oda* ötekiler gibi, çok sevdiği 'tek maksat' motifi üzerine kurulmuştur. Burada bu motif uzun ayrılıktan sonra birleşen karı kocaya tatbik edilmiştir. Meslek bakımından Morgan bir dram tenkitçisidir ve romanlarının her biri için uzun zaman harcamıştır. Romanlarında çok yüksek, şuurlu bir sanatın hem meziyetleri hem kusurları görülür; fakat ötekiler bir yana, yalnız *The Fountain*, yazarına modern romancılar arasında yüksek bir yer sağlar.

Sübjektif hikâye tarzı James Joyce ve Virginia Woolf gibi yazarlarla daha da ileri götürülmüştür. Bunlar objektif hikâyenin çerçevesi içine soliloklar ve karakter tahlilleri koymakla yetinmiyerek, hikâyenin kendini bir "şuur seli,, haline getirirler, yani hikâyeyi karakterlerin düşüncelerinde, heyecan ve hatıralarında geliştirirler. Bu şekilde hikâye söyleme usulü yeni değildir; bu usulü bir dereceye kadar, fakat bur-

lesgue yaratmak maksadıyla 18'inci yüzyılda Laurence Sterne *Tristram Shandy* adlı eserinde kullanmıştı. Daha yakın zamanda da modern roman üzerinde büyük tesiri görülen Marcel Proüst kullanmıştır. James Joyce *Ulysses* adlı eserinde sık satırlı 1200 sayfada, Dublin'de belli başlı üç karakterin bir günlük zaman içinde, iç hayatlarını anlatır. Hikâyenin bütünü, benzeri olan *Odysseia*'ya göre plânlanmıştır, adını da buradan alır. Her vaka, her karakter Homeros'ta görülen vaka ve karakterlere karşılıktır. Hikâyenin sonu sanatlı şekilde tertiplenmiştir. Her küçük vakanın, karakterlerin duyuş ve düşünceslerine olan tesiri dolayısıyla, eserin bütününe esaslı ilgisi vardır. *Ulysses*'de, Joyce'un daha önce *Portrait of the Artist as a Young Man: Genç Bir Artistin Portresi* eserinde denediği otobiyografi unsurunun bulunması eserin kuvvetini ve uyandırdığı ilgiyi arttırır; fakat konuşma dilinden ayrı olarak, söylenmiyen fikir veya heyecanlı ifade etmek üzere kullandığı sunî dil yüzünden bazı yerlerini okumakta güçlük çekilir. Bu, Joyce'un son eseri *Finnigans Wake*'de daha ileri götürülmüştür.

Sübjektif hikâye tarzı Virginia Woolf tarafından büsbütün başka şekilde kullanılmıştır. Virginia Woolf hafif ve nazik dokunuşlarıyla geleneğe, onu acımadan didik didik eden Joyce'dan daha az zalim davranır. İlk eserleri -*Mrs. Dalloway* ve *Jacob's Room: Jacob'un Odası*-, geleneğe uyan romanlarda olduğu gibi vakaları objektif şekilde sıralamaktan ziyade dış vakaların bir tek karakterin idraki üzerindeki aksini çizerek bir hikâyeyi geliştirmekteki ustalık ve zekâsını gösterir. Esaslı hiç bir şekil değişikliği olmadan bu metot *To The Light House : Deniz Feneri* nde genişler. Bence en güzel eseri olan bu romanda ilgi ayrı ayrı zamanlarda bir ailenin başka başka fertleri üzerinde toplanır; vakada birlik, bir deniz feneri karşısında deniz kenarındaki bir ev olan mekânla ve bunun uyandırdığı hatıralarla sağlanır. Daha sonraki romanları *The Years: Yıllar* ve *The Waves: Dalgalar*'da zaman fikri ve bununla beraber giden hatıralardan daha serbestçe faydalanılır. *The Waves* altı karakterin hayatlarının çocukluktan ihtiyarlığa kadar arka arkaya gelen safhaları üzerindeki soliloklardan meydana gelmiştir; aralıksız değişme ve tekerrürü gösteren dalga motifi her parça veya "perde,, ye sembolik bir başlangıç teşkil eder. Böylelikle, hayatta olduğu gibi ortak tedailer ve hatıralarla birbirine bağlı bazı kimselerin idrakinin genişlemesiyle hikâye doğrudan doğruya söylenmeden kendi kendine açılmış olur. Bu tarz bu yazara has, ustalık isteyen, şaşırtıcı bir hikâye tarzıdır ve o bunu gayet güzel başarmıştır. Virginia Woolf'un henüz oldukça genç bir yaştaiken ölümü bizi, insanlığı, sanatı ve güzel dili kendisine muhakkak sonsuz şöhret kazandıracak olan en ileri yazarlarımızdan birinden mahrum etmiştir.

Modern kısa hikâye üzerinde bir iki sözden fazla bir şey söylemeye bu makalenin hacmi müsait değildir. Bu konu ayrı bir makaleye yetecek kadar malzeme sağlıyorsa da modern İngiliz romanı üzerinde

yapılacak icmalin dışında bırakılamaz. Çekhov ve Maupassant yeni bir kısa hikâye çeşidi meydana getirmiştir ki bu çeşitte ilgi hareketten ve olayların arka arkaya sıralanmasından ziyade yaratılan durum ve karakter üzerinde toplanır. Bunun örneğini Hardy ve Kipling gibi geleneğe oldukça uyan yazarların kısa hikâyelerinde görüyoruz. Günlük hayatta olduğu gibi, alışılmış hattâ alelade bir durum yaratılır ve karakterler önceden hazırlanmış vakaya uydurulmaz fakat hikâye her hangi bir karakterin veya bir gurup karakterin başından geçen tecrübelerle gelişir. Bu hikâye örneğine en muktedir hikayecilerimizden bazıları ve bilhassa John Galsworthy, Katherine Mansfield, D. H. Lawrence, Somerset Maugham, A. E. Coppard uymuşlardır. Bu iki çeşit hikâye tarzı, kaba taslak, romantik ve realist diye ayrılabilir. Fakat bu terimlerin ikisi de tenkit edilebilir. 'Realist' tipteki kısa hikâyede topluluk ve kesinlik olmak gerektir. Dar çerçevesi yazarı, romanda kaçınılması mümkün olan bir disiplin ve sorumluluk, bir kısaltma disiplini ve en yüksek dramatik tesiri yaratmak için gerekli olan şeylerden başka her şeyi dışarda bırakan bir hikâye anlatma sorumluluğu duymaya zorlar.

Bu sebepten, kısa hikâyenin gördüğü sürekli rağbetin, romancıya, onun da aynı şekilde sorumlu olduğunu hatırlatmakla, yarının romanına faydası olabilir. Henry Fielding kendisinin kurduğunu ileri sürdüğü yeni çeşit hikâyeyi, 'nesir halinde yazılmış komik bir epik şiir' diye tarif eder; 'kurucu'nun modern İngiliz romanını böyle epikle mukayese etmesi, hiç değilse bir bakımdan, bugünkü de dahil olmak üzere roman hakkında bir hükme varabilmekte bize sağlam bir ölçü verebilir. Çünkü kısa veya uzun, sübjektif veya objektif hangi tipten olursa olsun bir romanın vurulacağı mihenk, ilk olarak anlatış mihengidir. Bir romancıdan önce istediğimiz şey bize, kendi tarzında, güzel bir hikâye anlatmasıdır. Öyle bir hikâye ki okurken onu tekrar yaşıyacak kadar ilgimizi çeksın, Sir Philip Sidney'in dediği gibi, 'çocukları oyunlarından, ihtiyaçları ocak başından çeken bir hikâye' olsun.